

co-Ability
Aligned arguments
for the dissolution
of a human “centre”

by Renáta Dezső

Kutatás

A tudomány és a fogyatékoságtudomány, a tervezőművészet, és a technológia legkisebb közös nevezője önnön homogenitásukban rejlik. Mind a négy fogalom a tradicionális kategóriákon átívelő jelentéssel bír, emellett folyamatosan változatos metodikákat és paradigmákat képviselnek mindennapjaink kulturális terében. Emiatt ezen területek kutatásában igen nagy szabadságot élvezhet az ember: jelen doktori értekezés megírásához szükséges megvizsgálni az elméleti aspektusokat és a tervezési folyamatra dialógusként tekinteni. Mindez segít választ találni a legfontosabb kérdésekre egy egyedi tárgyfejlesztési esettanulmány szemszögéből miközben a kutató vállait nem nyomja egy piacképes és eladható termék létrehozásának terhe.

Tervezőművészet + Fogyatékoság

A fogyatékoság kapcsán a tervezői munka erkölcsi és politikai dimenziói nem feltétlenül a fogyatékosággal élő személy felhasználói élményének segítését célozzák meg; sokkal inkább a teljes értékű ember megértésének erősítése áll a központban. A fogyatékoságtudomány szakirodalmának alakulása és a különféle tervezői megoldások között húzódó párhuzamos tendenciák alapjaiban kérdőjelezik meg, hogy létezik-e egy homogén emberi szükséglet a mindennapi élet területein.

A következő tényezők kulcsfontosságú szerepet játszanak abban, hogy mindennapjaink megértését megváltoztassák, illetve hatást gyakoroljanak a társadalom és a piac közti egyenlőtlen viszonyra: az alkotói szemlélet és folyamatok kritikai jellege; a fogyatékoság társadalmi megítélése; valamint a társadalmi innovációért létrejövő szituációkban megjelenő tárgyak természete.

Művégtagok

A különféle orvosi segédeszközöket gyártó cégek közti verseny olyan monopol vezérelt, technológiaközpontú irányelveket hoz létre, amelyek globális szinten szegmentálják az egészségipart. Ezek az orvosi segédeszközök gyakran a legújabb technológiai újításokkal ötvöződnek, ennek hatására a költségek emelkednek, így a legtöbben egyszerűen nem engedhetik meg maguknak ezen tárgyak megvásárlását a kormány vagy önkéntes szervezetek segítségével nélkül. "A felhasználókat nem igazán tekinthetjük vásárlóknak, hiszen, egyfelől nem fizettek a segédeszközért, másfelől nem választhatták ki a számukra leginkább megfelelőt (Dezső, 2019). Ebből adódóan a direkt felhasználói visszajelzések a vásárlás folyamatában nem láthatóak és nem hatnak a fejlesztésre.

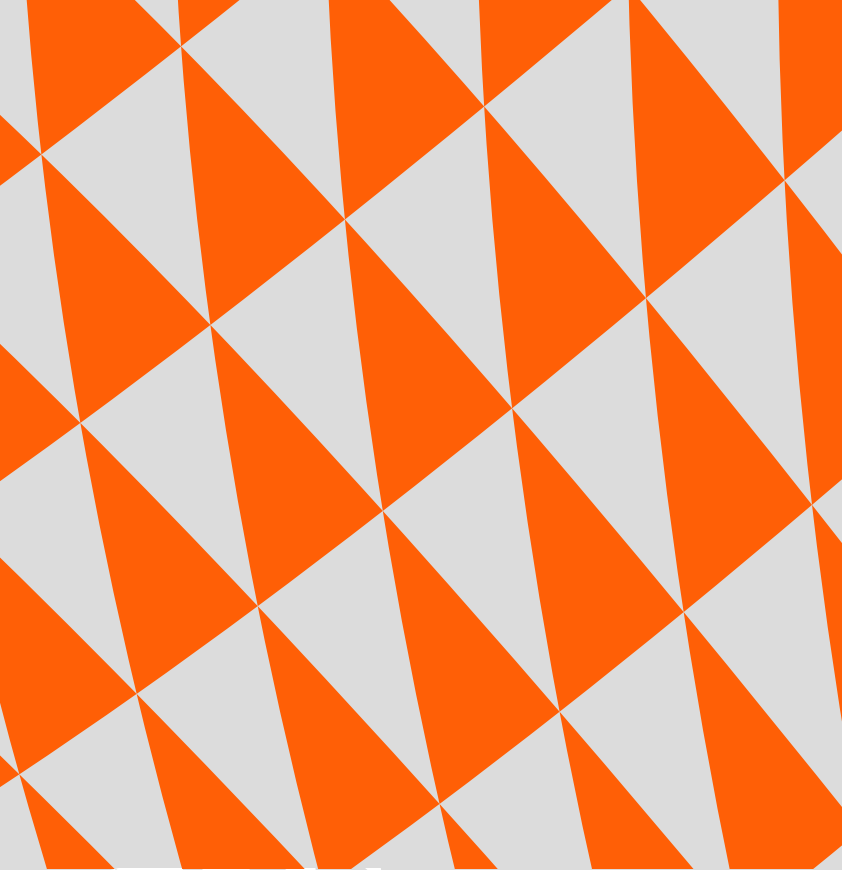
Egy művégtag egyszerre hordoz társadalmi és politikai jelentést az egyén számára, emiatt az esztétika és funkció között húzódó vonalak hamar összemosódnak. A megszokottól eltérő protézis látványa alapjaiban kérdőjelezheti meg az általános testkép normatív jellegét és ehhez viszonyított hiányzó testrész mesterséges esztétikai pótlásának mibenlétét. Ugyanakkor, az újszerű művégtag prototípusok megérinthető anyagi természete testhez kapcsolódó 'határobjektumok' formájában az emberi képességek kereteit új perspektívába helyezi.

Együtt-tervezés + képességek közösen létrehozott jellege (Co-design + co-Ability)

Ezen kutatás keretei a kísérleti célú tervezőművészet tudományosan vizsgált eszközrendszerét és a kritikus fogyatékoságtudományt hívja segítségül ahhoz, hogy a képességek közösen létrehozott jellegéről átfogó képet kapjon az olvasó. A diskurzív közös-tervezés jellegének köszönhetően egy fogyatékosággal élő személy észrevételei tervezési folyamatot meghatározóan befolyásolják. A létrehozott megérinthető digitális alkotások közvetlen visszahatása az együtt-tervezés folyamatára eltávolítja az értelmezésüket a piaci termék kategóriától. Ezen komplex egymásra hatások segítik megérteni, hogy a tervezőművészet (design) nem csupán közvetítő természetű a tárgy/termék és annak felhasználhatósága között. A 'fej' és 'kéz' vagy a 'materia' és 'eszköz' kontextusban a kapcsolódás komplexitása bemutatja a párhuzamos szimmetrikus formációkon átívelő hálózatos összeköttetéseket.

Kutatási eredmény

Amikor a tervezőművészet (design) nem a segítő magatartásban rejlő erejét és kiválóságát társítja a fogyatékosággal, hanem a fogyatékoságban rejlő komplex dimenziók és kapcsolódások megértésében működik együtt az relevánsabb hatással lehet a társadalom egészére és az egyén mindennapi életére. Ebben az értelmezésben a diskurzusokon alapuló társ-tervezés érvei direkt jelleggel integrálódnak a létrejövő objektumokba, így a művégtag prototípusokban az általános közönség számára bemutatható nem verbális módon megjelenik az elméleti okfejtés és annak fejlődési folyamata. A kísérleti célú tervezőművészet tudományos bizonyításának adatai a tervezett tárgyakba épülnek bele. A digitálisan megalkotott prototípusok magukban hordozzák a gondolat-folyamatot, ezáltal pedig egy materiális tudás szintézist hoznak létre, amelyben a kutatás központi problémája ötvöződik a metodika magjával.

IIIOIIIIE

A Dissertation Submitted to Doctoral School of Moholy-Nagy University of Art and Design Budapest (MOME DS) In Partial Fulfilment of the Requirements for the Degree DLA (Doctor of Liberal Art) 2016-2022